

**STOWARZYSZENIE
ODRA-NIEMEN**

www.odraniemen.org

Szlak Żołnierzy I i II Konspiracji na Nowogródzczyźnie

Białoruś

1. Grodno – miejsce śmierci Mieczysława Niedzińskiego „Rena”
Mieczysław Niedziński „Ren” – oficer Armii Krajowej, uczestnik Operacji Ostra Brama. Poległ w miejscowości Kulbaki (dziś na przedmieściach Grodna) w dniu 8 maja 1948 roku. Jego 15-osobowy oddział został otoczony przez sowieckie oddziały NKWD. Dziewięciu ludzi poległo, trzech dostało się w ręce komunistów, trzech przebiło się. W miejscu śmierci Rena stoi dziś pomnik z tablicą.
2. Jewłasze – Bogdany – miejsce śmierci Jana Piwnika „Ponurego”
Jan Piwnik „Ponury” – dowódca VII Batalionu 77 ppAK, cichociemny. Ponury poległ w dniu 16 czerwca 1944 roku, podczas ataku na niemiecki stützpunkt, położony pomiędzy Jewłaszami a Bogdanami, nieopodal Szczuczyna. W miejscu jego śmierci znajduje się pomnik i tablica.
3. Jeremicze – miejsce śmierci Czesława Zajączkowskiego „Ragnera”
Czesław Zajączkowski „Ragner” – oficer AK, dowódca IV Batalionu 77 ppAK, kawaler Krzyża Orderu Virtuti Militari. Poległ w miejscowości Jeremicze w dniu 3 grudnia 1944 roku. Jego 30-osobowy oddział otoczyły oddziały sowieckie w liczbie ponad 1400 żołnierzy. W Jeremiczach poległ Ragner i jego młodszy brat oraz pięciu innych żołnierzy. Reszta przebiła się. W miejscu śmierci Ragnera stoi pomnik z tablicą.
4. Nieciecz – kwatera żołnierzy AK na miejscowym cmentarzu
W Niecieczy na miejscowym cmentarzu znajduje się kwatera żołnierzy IV Batalionu 77 ppAK. Na cmentarzu pochowano ok. 40 żołnierzy AK, W kwaterze znajduje się pomnik i 23 kamienne krzyże.
5. Wawiórka – kwatera żołnierzy AK na miejscowym cmentarzu
W Wawiórcie na miejscowym cmentarzu znajduje się kwatera żołnierzy VII Batalionu 77 ppAK. Na cmentarzu pochowano również niegdyś Jana Piwnika, ale jego szczątki ekshumowano w roku 1987 i przewieziono do Polski, Dziś na cmentarzu w Wawiórcie znajduje się 11 kamiennych krzyży żołnierzy Jana Piwnika „Ponurego”. Co ciekawe na cmentarzu w Wawiórcie zlokalizowano już część mogił członków sieci konspiracyjnej AK Franciszka Weramowicza „Kuny”. Dostępne są m.in. groby kuzynów Wincentych Katowiczów.
6. Surkonty – cmentarz żołnierzy AK
W Surkontach miała miejsce najbardziej tragiczna bitwa II Konspiracji na Nowogródzczyźnie. Poległo w niej 32 żołnierzy AK w tym Maciej Kalenkiewicz „Kotwicz” – dowódca Nowogródzkiego Okręgu AK, Hubalczyk, cichociemny, kawaler Krzyża Orderu Virtuti Militari. Oprócz niego polegli również dwaj cichociemni, oficerowie AK – Franciszek Cieplik „Hartak”

oraz Jan Skrochowski „Ostroga”. Żołnierze AK polegli w starciu z sowieckimi oddziałami NKWD. W bitwie poległo 132 Sowietów. Na cmentarzu w Surkontach znajduje się pomnik oraz 36 kamiennych krzyży upamiętniających poległych w Surkontach i Poddubiczach.

7. Jancewicze – kwatera żołnierzy AK na cmentarzu
Na cmentarzu w Jancewiczach spoczywa sześciu żołnierzy AK. Dwóch zamordowanych przez Niemców (Warakomski i Jończyk) oraz czterech poległych pod Surkontami (Dźwinel, Ejsmont, Wasilewski oraz jeden z braci Kalecińskich). Na kwaterze znajduje się pomnik oraz sześć kamiennych krzyży.
8. Krupowo – kościół pw. Trójcy Przenajświętszej
W kościele w Krupowie (Krupie) znajduje się obraz namalowany przez Witolda Pileckiego. Parafia w Krupie to parafia rodziny Pileckich w okresie międzywojennym, tu były chrzczone dzieci Witolda Pileckiego. Na ścianie kościoła wisi obraz namalowany przez Witolda Pileckiego.
9. Raczkowszczyzna – miejsce śmierci Anatola Radziwonika „Olecha”
Anatol Radziwonik „Olech” – oficer AK, ostatni komendant oddziałów AK na Nowogródczyźnie. Olech poległ w okolicy wsi Raczkowszczyzna w dniu 12 maja 1949 roku, podczas próby przebicia się przez pierścień sowieckiej oblawy na Jego oddział. W Raczkowszczyźnie znajduje się pomnik z tablicą.
10. Dajnowa – groby żołnierzy AK w lesie
W lesie za wsią znajdują się dwa groby żołnierzy z oddziału Franciszka Weramowicza „Kuny”. Łącznie w grobach spoczywa 12 żołnierzy z patroli oddziału Kuny. Zostali oni zamordowani przez Sowietów wieczorem w dniu 12 marca 1945 roku. W lesie znajdują się krzyże oraz tabliczki.
11. Raduń – kwatera żołnierzy AK na cmentarzu
Na cmentarzu w Raduniu znajduje się kwatera żołnierzy AK z oddziału Franciszka Weramowicza „Kuny”. Zostali oni zamordowani przez Sowietów 12 marca 1945 roku. Zamordowanych było 36 żołnierzy. Szczątki części z nich spoczywają na cmentarzu w Raduniu. Na kwaterze znajduje się pamiątkowa tablica, poświęcona pomordowanym.
12. Dyndyliszki – grób żołnierzy AK
Miejsce bitwy oddziałów AK (I Batalionu 77 ppAK) pod dowództwem Macieja Kalenkiewicza „Kotwicza” z Niemcami. Bitwa jest uznawana za początek Operacji Ostra Brama na Nowogródczyźnie. W bitwie poległo 8 żołnierzy AK, a Maciej Kalenkiewicz został ranny w rękę. Tę rękę trzeba było amputować niedługo potem. Bitwa odbyła się 24 czerwca 1944 roku, z oddziałami niemieckimi z Iwlia. Na miejscu znajduje się Krzyż i grób żołnierzy AK.
13. Iwieniec – kwatera żołnierzy Powstania Iwienieckiego na cmentarzu
Na cmentarzu w Iwieńcu znajdują się groby żołnierzy AK, którzy wzięli udział w Powstaniu Iwienickim, w wyniku którego powstała Republika Iwienicka. Republika istniała w dniach 19-20 czerwca 1943 roku. Poległo trzech Polaków, zabito kilkudziesięciu Niemców. Był to jeden z większych sukcesów Armii Krajowej na Nowogródczyźnie.

14. Puszcza Nalibocka – groby wymordowanych mieszkańców polskich wiosek

W odwecie za Powstanie Iwienieckie Niemcy przeprowadzili operację Herman. Niemieckie oddziały w sile około 60 tysięcy żołnierzy otoczyły Puszcze Nalibocką i przez drugą połowę lipca i pierwsze dni sierpnia 1943 roku spalono 60 wsi w Puszczy i na jej obrzeżach. Niemcy zamordowali ponad 4000 osób, a blisko 25 tysięcy osób wysłano na roboty do Niemiec. W Puszczy Nalibockiej znajdują się groby pomordowanych mieszkańców.

15. Kamień – kwatera żołnierzy AK na miejscowym cmentarzu

Kamień to miejsce dużej bitwy pomiędzy żołnierzami AK, a sowiecką partyzantką. Bitwa miała miejsce w dniu 14 maja 1944 roku w miejscowości Kamień, leżącej na obrzeżach Puszczy Nalibockiej. Walczyły dwie sowieckie brygady partyzanckie – ok. 800 żołnierzy oraz 78 pułk Strzelców Słuckich AK – ok. 120 żołnierzy. W bitwie poległo 23 żołnierzy AK i około 20 mieszkańców Kamienia. Starty Sowietów szacowane są na ok. 80 zabitych. Większa część poległych żołnierzy AK spoczywa na cmentarzu w Kamieniu.

16. Naliboki – pomnik upamiętniający wymordowanie mieszkańców Nalibok

W dniu 8 maja 1943 roku oddziały sowieckiej i żydowskiej partyzantki zaatakowały miejscowość Naliboki. Celem ataku było wymordowanie mieszkańców podejrzewanych o udział w Armii Krajowej oraz rabunek żywności. W wyniku ataku zamordowanych zostało 128 Polaków, mieszkańców miasteczka, w tym kobiety i dzieci. W ataku na Naliboki wzięły udział oddziały żydowskiej partyzantki pod dowództwem braci Bielskich. Na cmentarzu w Nalibokach znajduje się pomnik upamiętniający zbrodnię.